

Հիմնավորում

Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագծի ընդունման վերաբերյալ

1. Ընթացիկ իրավիճակը և իրավական ակտի ընդունման անհրաժեշտությունը.

1.1. Առկա հիմնախնդիրները.

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի (այսուհետ՝ Օրենսգիրք) 29-րդ հոդվածի առաջին մասի համաձայն՝ «*Ղատավարական գործողությունների ընթացքը և արդյունքները արտացոլվում են արձանագրությունում, որը կազմվել է ղատավարական գործողության ընթացքում կամ դրա ավարտից անմիջապես հետո*»:

Ելնելով մեջբերված օրենսդրական կարգավորումից, ակնհայտ է դառնում, որ ղատավարական բոլոր գործողությունները ենթակա են գրավոր արձանագրման, որի հետևանքով քրեադատավարական փաստաթղթաշրջանառությունն այնպիսի ծավալների է հասնում, որ քրեական գործով մեղադրական եզրակացությունները կալանավորված մեղադրյալների համար համապատասխան քրեակատարողական հիմնարկներ բերվում են բեռնափոխադրում իրականացնող ավտոմեքենաներով, այնուհետև դատարանում դրանք մի քանի օր հրապարակվում են մեղադրող դատախազի կողմից¹:

Իրավակիրառ պրակտիկային հայտնի են արձանագրման թղթային տարբերակի մի շարք կազմակերպական և դատավարական բնույթի խնդիրներ:

Կազմակերպական խնդիրներից են՝

- թղթային արձանագրություն կազմելու ավելորդ ժամանակի ծախս,
- հարցաքննության արձանագրության անընթեռնելի ձեռագիր,
- քննչական գործողության ընթացքի ամբողջական արտացոլման անհնարինություն և այլն:

Նշված կազմակերպական խնդիրները բացասական են ազդում մինչդատական վարույթի՝ որպես հանրային ծառայության որակի և արդյունավետության վրա: Հատկանշական է, որ հարցաքննության թղթային տարբերակով արձանագրելու համար միջինում ծախսվում է մեկից երեք ժամ, ինչը նշանակում է, որ վկան, ում հրավիրել են քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի մոտ, գուտ թղթային արձանագրություն կազմելու տեխնիկական գործընթացի պատճառով ստիպված նախաքննության մարմնի մոտ գտնվելու է 1-3 ժամ՝ կտրվելով իր աշխատանքային, ծառայողական և առօրեական այլ գործունեությունից: Վկան չպետք է կրի քրեական արդարադատության համակարգի ոչ արդյունավետ կազմակերպման բացասական հետևանքները:

Հարցաքննության տեսաձայնագրման դեպքում գործողության ընթացքն ամբողջությամբ թղթային եղանակով արձանագրելու կարգը կարող է առաջացնել նաև ղատավարական խնդիրներ: Մասնավորապես՝ տեսաձայնագրման դեպքում նույն քննչական գործողության կատարման վերաբերյալ ամբողջական թղթային

¹Аппарат власти следственной. Под общ. ред. Н.А.Колокова. М.: Юрлитинформ, 2016. – С.204.

արձանագրություն կազմելիս բարձր է հավանականությունը, որ կազմված թղթային արձանագրության և տեսաձայնագրության միջև ծագեն անհամապատասխանություններ, այսինքն՝ հարցաքննության տեսաձայնագրությամբ արձանագրվեն այլ խոսքեր և արտահայտություններ, իսկ թղթային արձանագրության մեջ դրանք նշվեն բոլորովին այլ կերպ: Նշվածը կարող է ապացույցի թույլատրելիությունը վիճարկելու հիմք հանդիսանալ²:

Համաձայն սոցիալական հարցման արդյունքների՝ հարցման ենթարկվածների մասնակցությամբ 2015 թվականին կատարված քննչական գործողությունների ընթացքը 71,4% դեպքերում ընդհանրապես չի տեսանկարահանվել կամ ձայնագրառվել: Նշված հանգամանքները վկայում են այն մասին, որ քննչական գործողությունների կատարման ժամանակ ամրագրման տեխնիկական միջոցներ կիրառելու դատավարական կարգը կատարելագործման կարիք ունի:

1.2. Խնդրի դատավարագիտական տեսանկյունը.

Ժամանակակից դատավարագիտության մեջ լայն ճանաչում է ստանում քննչական գործողությունների ընթացքը տեսաձայնագրառման եղանակով արձանագրելու մոտեցումը: Դեռևս 1925 թվականին տեսանկարահանման՝ որպես քննչական գործողության ընթացքը ֆիքսելու միջոցի վերաբերյալ Ն.Պ. Մակարենկոն նշել է՝ «*Դեպքի վայրի հաջող տեսանկարահանման դեպքում կարող է կազմվել դեպքի վայրի զննության համառոտ արձանագրություն, իսկ հակառակ դեպքում, այն է՝ տեսանկարահանման անհնարինության դեպքում, անհրաժեշտ է կազմել այնպիսի արձանագրություն, որը կներառի բոլոր մանրամասնությունները*»³:

«Խորհրդային քրեական դատավարության գիտության զարգացման ակնարկի» հայտնի մենագրության հեղինակները դեռևս 1980թ. գրել են, որ ապագայում ձայնագրառումն, անկասկած, քրեական դատավարությունում պետք է լայն տարածում ստանա, դառնա դատական նիստի արձանագրություն կազմելու հիմք, իսկ այնուհետև, հնարավոր է, նաև ամբողջությամբ կփոխարինի նրան⁴:

Քրեական դատավարության պարզեցման այս ուղղության մասին սկսել են հաճախ նշել նաև ժամանակակից ռուս դատավարագետները: Այսպես՝ Պ. Պաստուխովը դոկտորական ատենախոսության մեջ նշում է, որ պետք է վերացնել քննչական գործողության արձանագրությունների մենաշնորհը. ապացույցի այս տեսակը պետք է լինի քննչական գործողության արդյունքների ամրագրման այլընտրանքային միջոց: Քննչական գործողության արձանագրություններից, որպես ապացույցների ամրագրման հիմնական ձևից, աստիճանաբար պետք է անցում կատարել դեպի տեխնիկական միջոցների օգտագործումը՝ տեսաձայնագրում, նկարահանում և այլ⁵: Ա. Կուխտան նշում է, որ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացման և էլեկտրոնային կառավարման ստեղծման պայմաններում ապացույցման գործընթացի պարզեցումը և դեֆորմալիզացիան անխուսափելի է: Որպեսզի ապացույցման գործընթացը թղթայինից վերափոխվի ոչ թղթային ձևի՝ պետք է վերանայել հայրենական քրեական դատավարության գիտության հնացած հասկացությունների համակարգը: Անհրաժեշտ է անցում կատարել դատավարության մասնակիցների կողմից տեղեկությունների հավաքագրման նոր

² Ղամբարյան Ա. Հարությունյան Զ. Տեղեկատվական հասարակությունում հարցաքննությունը էլեկտրոնային եղանակով արձանագրելը: Դատական իշխանություն: 2017, թիվ 3(213), էջ 68-73:

³Макаренко Н. Техника расследования преступлений. Практическое руководство для судебных работников. Харьков. 1925. - С.22

⁴ Алексеев Н. С., Даев В. Г., Кокорев Л. Д. Очерк развития науки советского уголовного процесса/ науч. ред. Н.С.Алексеев. Воронеж: Воронежский ун-т, 1980. С. 218-219:

⁵Пастухов П.С. Модернизация уголовно-процессуального доказывания в условиях информационного общества. Автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук. М.: 2015. С. 25.

տեխնոլոգիաների⁶: Այլ դատավարագետներ նույնպես առաջարկում են պարզեցնել դատավարական ընթացակարգերը և հրաժարվել քննչական գործողությունների ընթացքն ամրագրելու արձանագրային ձևից, եթե քննչական գործողություն կատարելու ընթացքում կիրառվել է տեսանկարահանում⁷:

2017թ. Ռուսաստանում լույս են տեսել քննչական գործողությունների տեսության ոլորտում մասնագիտացած երկու դատավարագետների (Վ. Սեմենցով, Վ. Ստելմախ) մենագրությունները, որտեղ հեղինակները նույնպես առաջարկում են քննչական գործողության տեսաձայնագրությունը դիտել որպես թղթային արձանագրության այլընտրանք: Այսպես, Վ. Սեմենցովը նշում է, որ քննչական գործողությունների կատարման ընթացքում ամրագրման տեխնիկական միջոցների կիրառման դատավարական կարգի կատարելագործումը հնարավոր է տեխնիկական ձայնագրառման և դատավարական փաստաթղթի միասնականության պահպանմամբ, սակայն պետք է նախատեսված լինի արձանագրության նկարագրական մասի կրճատման հնարավորություն՝ մինչև հիմնական տեղեկությունների հակիրճ շարադրումը: Այս կապակցությամբ հարկ է Ռուսաստանի քրեական դատավարության օրենսգրքի 166-րդ հոդվածի 5-րդ մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նորոգվ. *«Առողիո- և (կամ) տեսագրառման կիրառման դեպքում արձանագրության մեջ կարող է շարադրվել քննչական գործողության հակիրճ բովանդակությունը»*⁸:

Վ. Ստելմախը նշում է, որ քննչական գործողության ընթացքի և արդյունքների ամրագրման գլխավոր եղանակը պետք է դառնա համապատասխան սարքավորմամբ դրա ձայնագրառումը: Միաժամանակ, դրա կիրառման անհնարինության դեպքում կամ այլ դեպքերում քննիչն իր հայեցողությամբ իրավունք ունի կազմելու քննչական գործողության՝ քրեական գործին կցելու ենթակա արձանագրություն: Այդպիսով, գործողության ձայնագրառումը և արձանագրությունը, կարծես թե, ապացուցման նպատակներով դրանց առաջնահերթության տեսանկյունից փոխվում են տեղերով: Ընդ որում, տեսագրառումը չպետք է «արգելի» արձանագրության կազմումը: Քննչական գործողության արդյունքների ամրագրման տվյալ ձևերը պետք է հավասար լինեն, իսկ դրանց կիրառումը պետք է տարբերվի՝ ելնելով կոնկրետ իրավիճակից⁹:

Սեկ այլ տեսաբան իր ատենախոսության մեջ նշում է, որ տեսաձայնագրառման կիրառման դեպքում քննչական և դատական այն գործողությունների կատարման ժամանակ, որոնց նյութերում ամրագրված է կատարվող գործողության ողջ ընթացքն ու արդյունքները, դրանցում արտացոլելով անհրաժեշտ դատավարական պայմանները, հնարավոր է արձանագրության նկարագրական մասի կրճատում՝ դրան կցելով տեսաձայնագրառման սկավառակը¹⁰:

Իրականում, քննչական գործողության արձանագրությունը և, օրինակ, տեսագրառումը, ըստ էության, պարունակում են միանման տեղեկատվություն, ինչը հաճախ անարդարացիորեն բարդացնում է քննիչի գործունեությունը: Այնուամենայնիվ, արձանագրություն կազմելուց անբողջովին հրաժարումը

⁶Кухта А. А. Доказывание истины в уголовном процессе. Автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук. Н. Новгород, 2010. С.13.

⁷Евстигнеева О. В. Использование специальных познаний и научно-технических средств в процессе раскрытия и расследования преступлений. Использование современных технико-криминалистических средств и специальных познаний в борьбе с преступностью : материалы науч.-практ. конф. (24–25 апреля 1997 г.). Саратов, 1998. С.30.

⁸Семенцов В. А. Следственные действия в досудебном производстве: монография. М.: Юрлитинформ, 2017. С. 199.

⁹Стедьмах В. Ю. Концептуальные основы следственных действий: монография. М.: Юрлитинформ, 2017. С. 211.

¹⁰Сабиров Х. А. Протоколы следственных и судебных действий как вид доказательств в российском уголовном процессе. Дис. ... канд. юрид. наук. Краснодар, 2000.

վաղաժամ է թվում՝ չնայած արձանագրման նկատմամբ տեխնիկական ամրագրման բոլոր առավելություններին: Կարծում ենք, դա ապագայի հարց է, երբ կստեղծվի համապատասխան իրավական հիմք և կապահովվի նախնական քննության մարմինների տեխնիկական հագեցվածության պատշաճ մակարդակ: Անհրաժեշտ է արձանագրման և տեխնիկական ամրագրման ողջամիտ համադրություն: Քրեական գործում պետք է պարտադիր կերպով առկա լինի ամրագրման տեխնիկական միջոցների օգտագործման վերաբերյալ տեղեկատվություն պարունակող դատավարական փաստաթուղթ, ինչպես նաև քննչական գործողությունների կատարման ընթացքում ձեռք բերված տեղեկությունների հակիրճ շարադրանք:

Ելնելով վերը շարադրվածից, կարծում ենք, որ նպատակահարմար կլինի տեսաձայնագրման դեպքում զուգահեռ կիրառել թղթային արձանագրությունը, որտեղ կներկայացվի հարցաքննության կատարման տեղի, ժամանակի, մասնակիցների վերաբերյալ տեղեկություններ, ինչպես նաև հարցաքննության մասնակցի հայտարարությունները: Նշված արձանագրությանը պետք է կցվի համապատասխան էլեկտրոնային կրիչը, որը կպարունակի քննչական գործողության բովանդակության ամբողջական արտացոլում:

1.3. Խնդրի իրավահամեմատական տեսանկյունը.

Շարադրվածի կապակցությամբ, հարկ ենք համարում անդրադառնալ սույն աշխատության շրջանակներում բարձրացված հարցի օրենսդրական կարգավորումների արտասահմանյան փորձին: Օրինակ՝ Ուկրաինայի քրեական դատավարության օրենսգրքի 104-րդ հոդվածի 2-րդ մասը ամրագրում է՝

«Այն դեպքում, երբ մինչդատական վարույթում կատարվող դատավարական գործողության ընթացքը ֆիքսվում է տեխնիկական միջոցների գործադրմամբ, այդ մասին նշվում է արձանագրության մեջ:

Այն դեպքում, երբ տեխնիկական միջոցների գործադրմամբ ֆիքսվում է հարցաքննության ընթացքը, ապա դատավարական գործողության մասնակիցների կողմից առարկության բացակայության պայմաններում ցուցմունքների տեքստը կարող է չշարադրվել համապատասխան արձանագրության մեջ: Այս դեպքում արձանագրության մեջ նշում է կատարվում այն մասին, որ ցուցմունքներն ամրագրված են տեղեկատվության կրիչի վրա, որը կցվում է արձանագրությանը»:

Լատվիայի քրեական դատավարության օրենքի (2016թ. խմբագրությամբ) 141-143-րդ հոդվածները սահմանում են քննչական գործողությունների ընթացքը և արդյունքներն ամրագրելու կարգը: Այսպես՝ 141-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ քննչական գործողությունները **սովորաբար** արձանագրվում են: Նույն հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ քննչական գործողությունների ընթացքը և արդյունքները կարող են ամրագրվել ձայնագրությամբ կամ տեսագրությամբ: Օրենքով նախատեսված դեպքերում քննչական գործողությունների ընթացքը և արդյունքները կարող են ամրագրվել միայն եզրակացությունում, հաղորդումներում կամ հաշվետվություններում¹¹: Օրենքի 143-րդ հոդվածն առանձին կարգավորում է ձայնագրությունների և տեսագրությունների օգտագործման կարգը: Նշված հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ եթե քննչական գործողությունների ընթացքը ձայնագրվել և տեսագրվել է, ապա քննչական գործողությունների արձանագրությունը կազմվում է

¹¹ Օրինակ՝ հատուկ քննչական գործողությունների արդյունքներն ամրագրվում են հաշվետվություններում(Լատվիայի քր. դատ. օրենքի 216-րդ հոդված):

142–րդ հոդվածով սահմանված կարգով, **սակայն քննչական գործողությունների ընթացքի և հայտնաբերված փաստերի մասին արձանագրության մեջ նշվում են միայն առավել էական փաստերը**: Այն ժամանակահատվածը, երբ քննչական գործողության ընթացքը չի տեսաձայնագրվել, քննչական գործողության ողջ ընթացքը և հայտնաբերված հանգամանքները նշվում են քննչական գործողության արձանագրության մեջ: Հատկանշական է, որ նշված հոդվածի 3–րդ մասում ուղղակիորեն ամրագրված է, որ տեսագրության և ձայնագրության մեջ ամրագրված տեղեկությունները գրավոր ձևով ամրագրված տեղեկությունների համեմատությամբ, համարվում են առավել ճշգրիտ և ամբողջական:

Ինչպես նկատում ենք՝ Լատվիայի քրեական դատավարությունում քննչական գործողությունների ընթացքի վերաբերյալ, որպես կանոն, կազմվում է թղթային արձանագրություն: Եթե քննչական գործողության ընթացքը նաև տեսաձայնագրվել է, ապա օրենքը պահանջում է թղթային արձանագրության մեջ նշել միայն գործի համար նշանակություն ունեցող էական հանգամանքները:

Անգլիայի քրեական դատավարությունում սահմանված է, որ բացառությամբ որոշ դեպքերի, հարցաքննությունը կարող է անցկացվել միայն ոստիկանական բաժանմունքում (Օրենսգրքի 11.1 պարագրաֆ): Այն պետք է արձանագրված լինի (աուդիոձայնագրում կամ վիդեոձայնագրում), այսինքն՝ պետք է արձանագրվեն այն հարցերը, որոնք տրվել են և պատասխանները, որոնք ստացվել են: Դա կասկածյալին պաշտպանում է ռիսկից, որ ոստիկանությունը կկեղծի իր խոստովանությունը, իսկ ոստիկանությանը՝ մեղադրյալի և նրա պաշտպանի կողմից նման բնույթի հայտարարություններից: Գործնական կանոնների ժողովածուի «Ե» Օրենսգիրքը պարունակում է հարցաքննության աուդիոձայնագրառման մանրակրկիտ ուղեցույց: Այն պետք է ամրագրվի երկու կրիչի վրա: Դրանցից մեկը կնքվում է հարցաքննության ավարտից հետո կասկածյալի ներկայությամբ: Այդ ձայնագրությունը բացվում է դատարանում ասվածի կապակցությամբ կողմերի միջև վեճի առաջացման դեպքում: Մյուս ձայնագրությունը («աշխատանքային» պատճենը) օգտագործվում է հարցաքննության կարճ գրավոր բովանդակության կազմման համար, եթե մեղադրանք է առաջադրվում: Ոստիկանական որոշ ստորաբաժանումներ ձայնագրում են նաև երրորդ աղբյուրի վրա, որը այնուհետև տալիս են կասկածյալին հանցագործության մեջ նրա մեղադրվելու դեպքում:

Եթե աուդիոամրագրում չի արվում, ապա պետք է հարցման ժամանակ կամ դրանից հետո արձանագրություն կազմվի: Այդ փաստաթուղթն ստորագրվում է անձի կողմից, ով կազմել է այն, ինչպես նաև ծանոթացման համար տրվում է այն անձին, ով հարցաքննվում էր, որպեսզի նա կարողանա ուղղումներ մտցնել¹²:

1.4. Խնդրի տեխնիկական ապահովման տեսանկյունը.

Ցուցմունքը հարցաքննության արձանագրության մեջ չարտացոլելու կարգավորման պայմաններում կարող էր որոշակի մտահոգություն ծագել հարցաքննության տեսա–ձայնագրման տեխնիկական ապահովման վերաբերյալ: Բանն այն է, որ տեսա–ձայնագրությունը դառնում է ցուցմունքն ամրագրող հիմնական կրիչը: Հարցի տեխնիկական խնդիրը լուծվել է 21.03.18թ. ՀՀ քր. դատ. օր–ի 29–րդ հոդվածում կատարված լրացումներով: Ներկայումս օրենքը քննչական

¹² Барабанов П. К. Уголовный процесс в Великобритании. М.: Изд. «Спутник+», 2015. С. 123-124.

գործողություններ կատարելիս տեխնիկական միջոցների կիրառման նկատմամբ սահմանել է խիստ օրենսդրական պահանջներ, այսպես՝

- հետաքննության մարմինը կամ քննիչը տեխնիկական միջոցներ կիրառելուց առաջ ստուգում է դրանց սարքինությունը.
- տեսաձայնագրառումը պետք է իրականացվի քննչական գործողություն սկսելու պահից, առանց ընդհատման, բացառությամբ անկանխատեսելի տեխնիկական անսարքության կամ այլ օբյեկտիվ պատճառների առկայության դեպքերի.
- տեսաձայնագրառման ընդհատման դեպքում քննչական գործողությունն ընդհատվում է, որի վերաբերյալ կազմվում է առանձին արձանագրություն, որտեղ նշվում են ընդհատման պատճառների մասին: Քննչական գործողության կատարումը շարունակվում է տեսաձայնագրառումը վերսկսելու պահից.
- տեսաձայնագրառման դեպքում ապահովվում են քննչական գործողության ընթացքի **անբողջականությունը, տեսանելիությունը (ընդգրկվածությունը, լուսավորությունը և այլն) և լսելիությունը.**
- տեսաձայնագրառման նյութերը ենթակա չեն մոնտաժման կամ այլ կերպ փոփոխության:

Բացի այս, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը սահմանում է, որ դատավարական գործողությունների ընթացքում կիրառվող տեխնիկական միջոցների օգտագործման կարգը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության Կառավարությունը: Նման խիստ օրենսդրական պահանջները կապահովեն հարցաքննության ընթացքում տեսա–ձայնագրառման գործընթացի պատշաճ իրականացումը:

ՀՀ դատարաններում երկար տարիներ հարցաքննությունները այլևս թղթային եղանակով չեն արձանագրվում, այլ կազմվում է միայն ձայնագրությունը: Այս պրակտիկան ներդնելու սկզբնական փուլում նույնպես հնչում էին համակարգը չաշխատելու վերաբերյալ վատատեսական կանխատեսումներ, մինչդեռ որոշ ժամանակ անց գործնականում դատավարության կողմերի համար աշխատանքային դարձավ դատական նիստերի ձայնագրությունների հիման վրա ձառեր, միջնորդություններ կամ բողոքներ գրելու գործընթացը:

2.Առաջարկվող կարգավորման բնույթը.

Օրենքի նախագծով առաջարկվում են նոր իրավական կարգավորումներ, որոնք հանգում են հետևյալին.

2.1. Հարցաքննության թղթային արձանագրության կազմելը և ցուցմունքի տեսա–ձայնագրառումը արձանագրությանը կցելը.

Նախագծով նախատեսվում է վկայի և տուժողի հարցաքննությունը կազմել հարցաքննության թղթային արձանագրության տեսքով, եթե տեսաձայնագրառվում է, որտեղ կնշվեն հարցաքննվողի արձանագրային տվյալները և օրենքով պահանջվող այլ տեղեկություններ, բացառությամբ ցուցմունքի բովանդակության: Բանավոր ցուցմունքը տեսաձայնագրառվում է, որն արտացոլվում է երկու նյութական (էլեկտրոնային) կրիչի վրա: Ընդ որում նյութական կրիչներից մեկը կկնքվի

դատարանում համապատասխան հիմքերի առկայության դեպքում, բացելու և վերարտադրելու նպատակով:

2.2. Գուցմունքը ձեռագրով գրելու իրավունքից հրաժարվելը և վկայի ցուցմունքի տեսաձայնագրառման հարցաքննության արձանագրության կցելու մեջ չարտացոլելը:

Հայտնի է, որ հարցաքննվող անձն իրավունք ունի ցուցմունքը գրել անձամբ, ուստի Նախագծով առաջարկվող կարգավորումը կարող է կիրառվել միայն այն դեպքում, երբ անձը հրաժարվում է ցուցմունքն անձամբ գրելու իրավունքից և չի առարկում ցուցմունքներն, այդ թվում՝ հարցերը և պատասխանները հարցաքննության արձանագրության մեջ չարտացոլելու դեմ:

Ընդ որում, նշված առարկությունը վերաբերում է ոչ թե հարցաքննության ժամանակ տեխնիկական միջոց կիրառելուն, այլ Օրենսգրքի 209-րդ հոդվածի 3.1-րդ մասով նախատեսված կարգով հարցաքննության արձանագրության մեջ ցուցմունքի բովանդակությունը չնշելուն: Վարույթն իրականացնող մարմինը բոլոր դեպքերում ունի լիազորություն հարցաքննության ժամանակ կիրառելու տեխնիկական միջոց, իսկ եթե անձն առարկում է, ապա Օրենսգրքի 209-րդ հոդվածի 3.1-րդ մասը չի կարող կիրառվել: Այլ կերպ ասած, եթե նույնիսկ հարցաքննությունը տեսաձայնագրվել է, սակայն անձն առարկում է արձանագրության մեջ ցուցմունքը չնշելու դեմ, ուստի քննիչը պարտավոր է հարցաքննության արձանագրության մեջ նշելու անձի ցուցմունքը:

3. Ակնկալվող արդյունքները.

Առաջարկվող կարգավորումները կարող են ունենալ հետևյալ դրական արդյունքները:

1. Հարցաքննության ընթացքի վրա ժամանակային ռեսուրսի խնայողություն:

1.1. Ժամանակային ռեսուրսի խնայողության հետևանքով կբարելավվի հարցաքննության ընթացքում հանրային ծառայության որակը, և նվազագույնի կհասցվի հարցաքննվող անձի նախաքննության մարմնում գտնվելու ժամանակահատվածը:

1.2. Արձանագրություն կազմելու վրա ժամանակային ռեսուրսի խնայողության հետևանքով կնվազի նաև վարույթն իրականացնող մարմնի ծանրաբեռնվածությունը, և կբարձրանա այլ քննչական գործողությունների կատարման որակը:

1.3. Համապատասխան անձինք կազատվեն հարցաքննության արձանագրություններում գրված քննիչի կամ հարցաքննվողի անընթեռնելի ձեռագիրը «վերձանելու» բարդ ու ժամանակատար գործընթացից:

1.4. Կբարձրանա դատարանում ցուցմունքները հրապարակելու գործընթացի արդյունավետությունը:

2. Հարցաքննության ընթացքում տեղեկատվության առավել ամբողջական փոխանցում:

2.1. Հոգեբանության մեջ ապացուցված է, որ խոսքային հաղորդակցության դեպքում փոխանցվում է տեղեկատվության միայն 7 %, մինչդեռ ձայնով և ինտոնացիայով փոխանցվում է տեղեկատվության մինչև 38 %, ժեստերով, դիրքով և

մարմնաչարժությամբ՝ օգտակար տեղեկատվության 55%¹³: Հարցաքննության տեսաձայնագրության վերարտադրությունը հնարավորություն կտա փոխանցել առավել շատ տեղեկատվություն, քան թղթային արձանագրությունը:

2.2. Ցուցմունքը թղթային արձանագրությունում չարտացոլելու կարգավորումը կխթանի նաև քննիչների կողմից հարցաքննության ընթացքում տեխնիկական միջոցների առավել լայն կիրառությանը:

3. Մարդու իրավունքների խախտման և խոչտանգման կանխարգելում:

3.1. Հարցաքննության տեսաձայնագրությունն ինքնին կսահմանափակի վարույթն իրականացնող անձի կողմից հարցաքննվողի նկատմամբ ֆիզիկական և հոգեբանական բռնություն կիրառելու հնարավորությունը:

3.2. Այս կարգավորումը կբարձրացնի դատախազական հսկողության արդյունավետությունը և հնարավորություն կտա դատախազին և դատարանին անմիջականորեն ընկալել տեղեկատվությունը:

¹³ Еникеев М. И. Основы общей и юридической психологии. - М., 1996. С.56. Григорян Г. М. Расследование преступлений, совершаемых военнослужащими Вооруженных Сил Республики Армения в районах вооруженного конфликта: Монография. М.: ВУ, 2009. С. 162.